

IMD VERSENYKÉPESSÉGI ÉVKÖNYV 2018

A világhírű IMD svájci üzleti iskola Versenyképesség Központja (*IMD World Competitiveness Center*) 1989 óta teszi közzé Évkönyv formájában versenyképességi rangsorát. Ebben összesen 258 indikátorra építenek és 63 ország relatív rangsorát adják. A statisztikai adatok (pl.: foglalkoztatás, kereskedelmi adatok) kétszeres súllyal szerepelnek a vizsgálatban a “puhább” adatokhoz képest, amelyeket vállalatvezetői véleményfelmérésből nyernek olyan fontosabb ügyekről, mint a korrupció, a környezetvédelmi problémák, vagy az életminőség megítélése.

1

AZ ÉLBOLY – AZ EGYESÜLT ÁLLAMOK RENESZÁNSZA?

Az immáron 30. kiadásnál járó IMD Versenyképességi Évkönyv azt hangsúlyozza, hogy a legjobban teljesítők mind egyedi versenyképességi koncepciók mentén fejlődnek és őrzik kimagasló pozíciójukat.

Az öt legversenyképesebb gazdaság idén csak sorrendjében tér el a megszokottól. Az **Egyesült Államok (1)** visszazerezte első helyét, őt követi **Hong Kong (2)**, **Szingapúr (3)**, **Hollandia (4)** és végül **Svájc (5)**. Az Egyesült Államok versenyképességi reneszánszát erőteljes gazdasági teljesítménye és infrastrukturális fejlődése alapozta meg. Hozzá képest Hong Kong már egy másfajta versenyképességi koncepció mentén halad, elsősorban a kormányzati és üzleti hatékonyság fokozására koncentrálnak.

Hollandia felkúszott a negyedik helyre, ezzel pedig Svájc lecsúszott az ötödik helyre. Hollandia kiegyensúlyozott módon halad szépen előre, hiszen gazdasági teljesítménye, kormányzati és üzleti hatékonysága terén is mindig a top 10-be tud kerülni. Svájc enyhe romlása valójában a beszűkült export és – bár kisebb mértékben – a kutatás-fejlesztési tevékenységek áthelyezése miatti félsz (bizonytalanság) számlájára írható.

A top 10 fennmaradó országai főleg az északiak közül kerülnek ki, úgymint **Dánia (6)**, **Norvégia (8)** és **Svédország (9)**. Ők azok, amelyeket erős termelékenységi javulás és modern menedzsment szemlélet és gyakorlat jellemez. Az **Egyesült Arab Emírátságok (7)** és **Kanada (10)** zárja a top 10-et.

Voltak nagy ugrásokat mutató országok, így **Ausztria (18)** és **Kína (13)**. Míg az osztrák gazdaság hét helyet, addig a kínai öt helyet tudott feljebb lépni a listán. Voltak persze apróbb változások is a relatív rangsorban. **Oroszország (45)** és **Törökország (46)** egy-egy hellyel került magasabb versenyképességi szintre.

A lista végén szereplők között ott volt érdemi változás, ahol gazdasági és/vagy politikai feszültségek terhelték a mindennapokat. **Mongólia (62)** és **Venezuela (63)** zárja továbbra is a listát, míg **Ukrajna (59)** és **Brazília (60)** feljebb tudott kapaszkodni. Előbbi elsősorban az erőre kapó üzleti hatékonyság, Brazília viszont a kedvezőbb reál GDP növekedés jóvoltából. **Horvátországnak (61)** el kellett búcsúznia az előző évi 59. helytől.

REGIONÁLIS FÓKUSZ

Ázsia

Hong Kong és Szingapúr vezeti a régiót. Egyrészt, kismértékű javuláson ment keresztül **Japán (25)**, **Dél-Korea (27)**, **Malajzia (22)** és **India (44)**. Másrészt, **Tajvan (17)**, **Thaiföld (30)** és **Indonézia (43)** hátrébb került. **Ausztrália (19)** két helyet lépett előrébb, míg **Új-Zéland (23)** hét helyet visszább. A **Fülöp-szigetek** szenvedte el a legnagyobb fokú visszaesést a régióban, 9 helyet esett vissza és csak az 50. pozíciót érdemelte ki idén. Utóbbi háttérben a turizmus erőteljes lefékeződése, a foglalkoztatási lehetőségek jelentősebb beszűkülése, a közpénzügyek romlása és az oktatási rendszerrel kapcsolatos aggodalmak állnak.

Nyugat-Európa

Nyugat-Európa az előbb vázoltak ellenpólusa abból a szempontból, hogy csak alig pár ország tudott idén előrébb lépni és javítani a versenyképességén. **Írország (12)** és **Luxemburg (11)** elhagyta a top 10-et, előbbi hat, utóbbi pedig három helyet rontott tavalyi eredményén. **Németország (15)**, **Finnország (16)**, az **Egyesült Királyság (20)**, **Izland (24)**, **Belgium (26)**, **Spanyolország (36)** és **Ciprus (41)** is mind egy-egy hellyel került lejjebb a rangsorban.

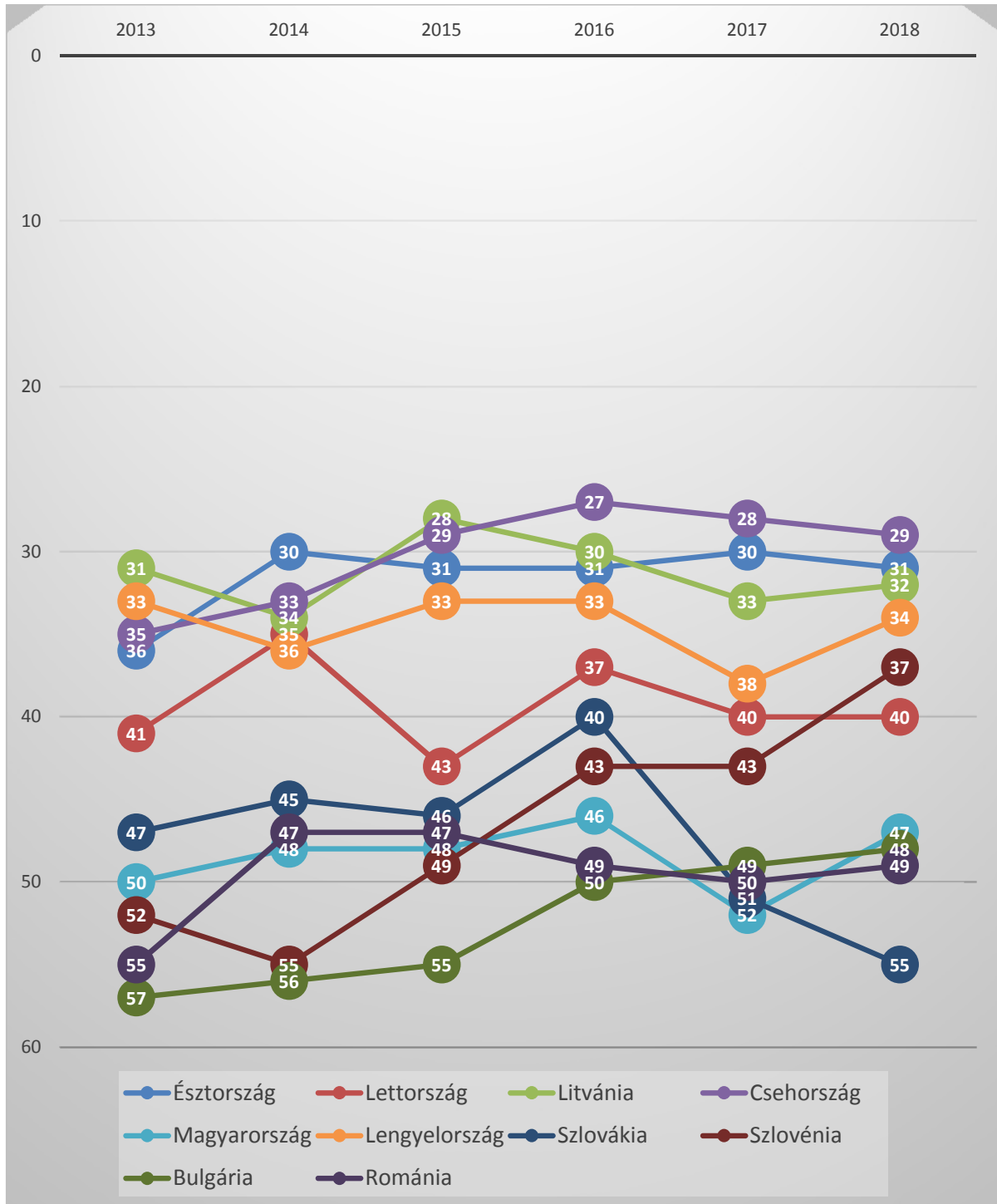
Ciprust és Spanyolországot leszámítva, a régió országai közt látványos romlást is tapasztalni. Gazdasági teljesítmény terén például Izland 18 helyet (!), az Egyesült Királyság pedig 16 helyet zuhant hátrébb a listában. Hozzájuk képest **Franciaország (28)** három, **Portugália (33)** hat, **Olaszország (42)** pedig 2 hellyel került előrébb. Portugáliában a gazdasági aktivitás megélénkülése és a kormányzati működés transzparenciájának emelkedése játszott közre a pozitív irányú mozgásban. **Görögország (57)** tartja korábbi pozícióját.

Közép- és Kelet-Európa

Kelet-Európa országainak versenyképessége vegyes képet mutat, bár legtöbbjük javuló tendenciára váltott. Ezen országok helyezései a következőképp alakultak: **Litvánia (32)**, **Lengyelország (34)**, **Szlovénia (37)**, **Magyarország (47)**, **Bulgária (48)** és **Románia (49)**. A lengyel, a szlovén és a magyar gazdaság lépett előrébb a legnagyobb mértékben (Magyarország 5 helyet javított 2017. évi pozícióján). A régió lejtmenetre váltó gazdaságai közt találjuk viszont **Csehországot (29)**, **Észtországot (31)**, **Szlovákiát (55)**. **Lettország (40)** tartani tudta relatív pozícióját.

Ha tartósabb tendenciákra vagyunk kíváncsiak, akkor leszögezhető, hogy *2013 és 2018 között* a térség országai közül a legnagyobb mértékű versenyképességi javulást Szlovénia (52. helyről a 37. helyre), Bulgária (57. helyről a 49. pozícióba), Csehország (35. helyről a 28. helyre), valamint Románia (55-ről 50. helyre) érte el. A térség legnagyobb versenyképességi vesztesének pedig Szlovákia tekinthető, aki a 2013. évi 47. helyről 2018-ra az 55. pozícióig csúszott vissza.

KÖZÉP- ÉS KELET-EURÓPA VERSENYKÉPESSÉGE (2013-2018, RANGSORBELI POZÍCIÓK 63 ORSZÁGBÓL)

Forrás: saját összeállítás az IMD adatok alapján.

Szlovénia elsősorban annak köszönheti nagymértékű javulását, hogy gazdasága kiemelkedő teljesítményre tudott kapcsolni. A 2017-es Évkönyv bizonyos dimenzióihoz képest látványos javulást ért el olyan területeken, mint a hazai gazdaság teljesítménye (49-ről 41-re), a nemzetközi kereskedelem (15-ről 8-ik helyre), a nemzetközi tőkebefektetések (58-ról 54-re) és a foglalkoztatás (49-ről 41. helyre) ugrott előrébb.

Bulgária úgy tudott nyolc helyet előrébb ugrani, hogy továbbra is az EU egyik legversenyképesebb adórendszerével és a legnagyobb költségelőnyt biztosító gazdasági miliójével büszkélkedhet. A vállalati szféra pedig egyre többet és többet költ kutatás-fejlesztésre és innovációra; a befektetések szintje is felívelő és a foglalkoztatás helyzete (51-ről 45-re) is komoly javulási fázisról tesz tanúbizonyságot. Bulgária gazdasági teljesítménye ezért a 37. helyről a 28. helyre tudott feljönni a 2018-as Évkönyvben. A közpénzügyek menedzsmentje továbbra is fegyelmezett (az államháztartás állapotát megragadó dimenzióban ezért javult a 35. helyről a 15-re). Mindazonáltal, az üzleti szektor további kutatás-fejlesztési és innovációs tevékenységet igényel, amelyhez táptalajt biztosíthat az oktatási rendszer modernizációja (63) – ide értve a menedzsment képzést (63), a tudomány megjelenését a kisiskolákban (61), a felsőoktatás korszerűsítését (63) – ahhoz, hogy a termelékenység növekedni tudjon (46-ről 55-re esett vissza e tekintetben).

Noha Csehország 2017-ről 2018-ra egy hellyel visszább került a rangsorban, 2013 óta összesen 6 helyet sikerült javítania. Gazdasági összteljesítményét olyan dimenziókban bekövetkező javulások pallérozták, mint a hazai gazdaság potenciálja (41-ről 35-re), a nemzetközi befektetések meglódulása (36-ről 32-re), vagy a foglalkoztatási kilátások egyértelmű javulása (25-ről 16-ra). Ezekkel együtt a kormányzati és az üzleti hatékonyság is minőségi fejlődésről árulkodott. Az államháztartás fenntarthatósága biztosított (18-ről 14-re) az alacsony adósságráta révén, az adópolitikáját is kedvezőbb irányba módosította (45-ről 41-re), minekutána az üzleti és befektetői hangulat optimistábbá tudott válni ahhoz, hogy technológia fejlesztésbe fektessen. Mindez fontos adalék ahhoz, hogy a termelékenységi pályát (30-ről 20. helyre javult) pozitív irányba tereljék, és ott is tartsák. Mindezek mellett megemlítendő, hogy a főleg egyetlen szektorra építő gazdasági modell diverzifikálására (53-ról 63. helyre esett vissza) továbbra is erőteljes az igény. A kép komorábbá válik, ha a jelenleg is komoly gondot okozó képzett munkaerő (60) hiányát figyelembe vesszük (képzett mérnökök elérhetősége és hadrafoghatósága tekintetében az 55. helyen áll Csehország).

Románia is szépen halad előre a versenyképességi rangsorban, a 2013. évi 55-ik helyét mára a 49. pozícióra cserélte. A változásokat főleg gazdasági teljesítménye húzta (49. helyről a 34. helyre került). Az egy főre jutó bruttó hazai termék értéke, valamint a reál GDP növekedési rátája tekintetében is a rangsor élenjáró tagja. Természetesen vannak komoly kihívások, többek között az európai uniós támogatások hatékonyabb abszorpciójának elérése, illetve a fenntartható növekedést és munkahelyteremtést megalapozó külföldi közvetlen tőkebefektetések stimulálása. A kis- és középvállalati szektor innovációs képességét magasabb fokozatra kellene kapcsolni és az egész gazdaságot fel kellene készíteni az euró bevezetésére.

Hangsúlyozandó azonban egy, a régió országaira (így a Visegrádi országokra, Csehország, Magyarország, Lengyelország és Szlovákia) jellemző – és sajnos egyre erőteljesebb negatív következményekkel járó – probléma, nevezetesen az elegendő számú és megfelelően képzett magasabb minőségű emberi tőke fokozódó hiánya (illetve néhol a képzetlen,

betanított munkás kategóriájába eső emberi erőforrás is hiánycikké vált). Ez a tendencia mindenképp kérdésessé teszi a versenyképességi javulás fenntarthatóságát az elemzett országokban. Kiváltképp azért, mert a jelenleg is zajló digitalizáció (automatizálás, robotika), az új ipari forradalom vélhetően nagyobb mértékben kezdi ki a termelés munkahelyteremtő jellegét. Ez a 2013-2018-as periódus legnagyobb visszaesését produkáló Szlovákiára is jellemző probléma, ahol az adminisztrációs terhek és a költséges foglalkoztatási eljárások egy gyengélkedő oktatási rendszerrel párosulnak, ami a képzett humán erőforrás állomány jelenlegi és jövőbeli biztosíthatóságát aknázza alá. Nem véletlen, hogy az általános várakozások, az attitűdök (55-ről 59-re) és az értékek (57-ről 62-re) már most romlanak.

MAGYARORSZÁG VERSENYKÉPESSÉGE - NINCSEN ÖRÖM ÜRÖM NÉLKÜL

A 2018-as Évkönyv alapján úgy tűnik, hogy Magyarország megfordította 2016 óta tartó romló tendenciáját és a 2017-es Évkönyv 52. helyéről feljött a rangsor 47. helyére. Ez az a szint, ahol hazánk egyébként 2014 óta nagyjában-egészében mindig is volt. Mivel a magyar versenyképességet a bizonytalanság egész sűrű köde lengi be (pl.: bizonytalanság az autokratikus és an antidemokratikus jegyeket magán hordozó kormányzással kapcsolatosan, bizonytalanság az új kormány strukturális reformpolitikájával kapcsolatosan, a gazdaság magas kitettsége az uniós támogatásoknak, stb.);¹ az elkövetkezendő hónapok és évek döntik majd el, hogy az 5 helyes javulás valós és fenntartható fordulatot szimbolizál-e, avagy inkább csak egy csalóka délibáb a mai nap erősebb fényénél.

Ami a legfontosabb vizsgált dimenziókat illeti (gazdasági teljesítmény, kormányzati hatékonyság, üzleti hatékonyság, infrastruktúra), a következő észrevételek tehetők.

- (i) **Gazdasági teljesítmény:** az erőre kapó hazai gazdaság (57-ről 37-re) ellenére – amit a GDP arányos kereskedelem magas rátája (7. a rangsorban), az áruexport növekedése (7), és a bruttó állóeszköz felhalmozás föllendülése (4) fűtött – a magyar gazdasági összteljesítmény a 36. helyről a 39. helyre süllyedt vissza 2018-ra. A romlás mögött olyan tényezők állnak, mint: (1) a kedvező foglalkoztatási adatok pusztán látszólagos és fenntarthatatlan volta (pl.: közmunkások magas száma², fokozódó agyelszívás és a fiatal és képzett munkaerő elvándorlása, aggasztó munkaerő-hiány stb.); (2) a régió adataihoz képest is vérszegény nemzetközi befektetési pozíciók (mind a kifelé áramló (63), mind a befelé áramló (62) befektetések tekintetében).

¹ Az autokratikus és antidemokratikus jegyekről lásd: Kornai János (2015): Hungary's U-turn. *Society and Economy*, 37. évf., 3. szám. Továbbá, a magyar gazdaság rendkívül koncentrált és még a jelentős EU-s forrásokkal együtt sem képes a közép-magyarországi régió kimagasló, az egész ország növekedésére pozitív tolvgyúruző hatásokat produkáló növekedésre. Ezt húzza alá legfrissebb kutatásában Lengyel és Varga (2018:499.o.): „[...] annak ellenére, hogy a gazdasági növekedés alapvető tényezői – például a képzett munkaerő, a K + F – a főváros térségében koncentrálnak, itt szinte stagnál a növekedés, és csökken a munkatermelékenység. Az a négy-öt megye élénkíti a gazdaságot, amelyben külföldi érdekeltségű feldolgozóipar működik, míg a többi megye – azok is, ahol egyetemi központok vannak – a jelentős EU-források ellenére csak mérsékelten járul hozzá a kibocsátás fokozásához.” Lásd: Lengyel Imre – Varga Attila (2018): A magyar gazdasági növekedés térbeli korlátai – helyzetkép és alapvető dilemmák. *Közgazdasági Szemle*, LXV. évf., 2018. május 499-524. o.

² 2013. februárjában még 32 170 közmunkást foglalkoztattak országsszerte, 2016 márciusában már 264 227 főt, de a számuk még 2017 szeptemberében is meghaladta a 184 ezer főt. Igaz, számuk folyamatosan csökken, 2018 januárjában már csak 161 201 főről beszélhetünk. Forrás: <http://kozfooglalkoztatas.kormany.hu>

(ii) Kormányzati hatékonyság: az 54. helyről a 48. helyre lépett előre a magyar kormányzati hatékonyság, amit a fegyelmezett költségvetési politika (51-ről 44-re), az üzletvitel és a befektetések szempontjából kedvezőbbnek ítélt adókönyezet (58-ról 49-re) tett lehetővé (pl.: a vállalati nyereségadó szempontjából hazánk a 63 ország közül élenjárónak számít). Ezzel együtt természetesen sürgős strukturális és koncepcionális előrelépésekre volna szükség olyan területeken, mint a szociális kohézió erősítése (52), a protekcionizmus mérséklése (53), az elöregedő társadalom (62) lassítása, valamint a fogyasztási adók csökkenthetősége (62). Példának okáért a szegénység és társadalmi kirekesztettség kockázatával élők száma Magyarországon meghaladja az EU átlagot, illetve a jövedelem-egyenlőtlenségek kezelése egyre égetőbbé válik (pl.: a leggazdagabb 10% nettó jövedelme átlagosan tízszerese a legalsó 10% nettó jövedelmének).

(iii) Üzleti hatékonyság: a hazai üzleti hatékonyság javulófélben van (60-ról 58-ra). Ezt tette lehetővé a termelékenység és hatékonyság érzékelhető emelkedése (57-ről 45-re), továbbá a finanszírozás kérdése is kicsikét kedvezőbb megítélés alá esik (54-ről 52-re). Ahhoz, hogy a pozitív trend folytatódjon, olyan intézkedésekre lehet szükség, amelyek (i) mérsékelni képesek a globalizációval szembeni negatív attitűdöt (63); (ii) előlendítik a képzett munkaerő kínálatát (63); (iii) növelik a flexibilitást és alkalmazkodóképességet (62) a vállalati szférában ahhoz, hogy az agyelszívás (61) tompítható és a kis- és középvállalkozások tevékenysége (61) serkenthető legyen.

(iv) Infrastruktúra: a magyar infrastruktúra két pozíciót javítva, az előző évi 49. helyről a 39. helyre lépett elő. Sajnos csak alig észrevehető javulások mutatkoznak olyan területeken, amelyek a digitális gazdaság és a zajló negyedik ipari forradalom hajnalán kulcsfontosságú sikertényezőknak számítanak. A digitális és technológiai készségek szintje továbbra is nagyon alacsony (60), az 56. helyen tanyázunk a digitális eszközök és technológiák használata terén, továbbá a nyelvtudás és nyelvi készségek állapota is rendkívül szegényes (59). Mindez hátráltatja az együttműködés kultúrájának kialakulását (pl.: technológiai együttműködések terén az 54. helyen állunk).

Mindent egybevéve, a magyar gazdasági kormányzás megerősíteni látszik hazánk nemzetközi versenyképességét, a javulás azonban inkább csak a gazdasági értelemben békésebbnek és ígéretesebbnek tűnő európai kontextus miatt válhatott reális perspektívává (a 2017-es év volt 2011 óta a legjobb a világgazdaság, így az Európai Unió gazdasági számára is; az előrejelzéseket inkább csak felfelé korrigálták köszönhetően a szokatlanul kedvező növekedési feltételeknek).³ Következésképp, strukturális változtatások hiányában hazánk sérülékenysége és külső (EU) forrásoktól való krónikus függősége a jövőben is folytatódni fog. A gazdasági kormányzásnak érdemes volna meghaladni az ad hoc és átmeneti megoldásokat eredményező kormányzati szemléletet a *jó kormányzás* előlendítése és a *demokratikus uniós értékek* szentségének helyreállítása jegyében.

³ 2017-ben az euróövezet átlagos növekedése 2,4%-os volt, míg 1,8% volt Japánban, és 2,3% az Egyesült Államokban.

ICEG European Center

ICEG European Center is an independent economic research institute based in Budapest, Hungary. The institute focuses its activities on research, macroeconomic and sectoral analyses and forecasts, policy advice and the dissemination of its research output through conferences and publications. For a full picture about the institute, please, visit our website:

<http://icegec.org>

IMD World Competitiveness Center

IMD is a world pioneer in executive education. More than a business school, we collaborate with individuals, teams and organizations to resolve real business issues, build capabilities and prepare for the future. We do so through a unique Real World, Real Learning approach, which stems from our ongoing partnerships with leading international companies (<http://www.imd.org>). Published since 1989, the World Competitiveness Yearbook is recognized as the leading annual report on the competitiveness of nations.